

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

Үндэсний хөтөлбөр батлах тухай

2013 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдөр

Улаанбаатар хот

Дугаар 416

Улсын Их Хурлын 2012 оны 37 дугаар тогтоол, Засгийн газрын 2012-2016 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газрын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд" үндэсний хөтөлбөрийг 1 дүгээр, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг 2 дугаар хавсралт ёсоор тус тус баталсугай.

2. Үндэсний хөтөлбөр, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай төсвийг жил бүрийн улсын төсөв болон гадаадын зээл, тусламж, төсөл хөтөлбөртэй уялдуулан санхүүжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллахыг Сангийн сайд Ч.Улаан, Эрүүл мэндийн сайд Н.Удвал нарт даалгасугай.

3. Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн 1 дүгээр сард багтаан Эрүүл мэндийн яаманд ирүүлж байхыг холбогдох сайд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн явцын нэгдсэн тайланг жил бүрийн II улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байхыг Эрүүл мэндийн сайд Н.Удвалд тус тус үүрэг болгосугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Н.АЛТАНХУЯГ

Эрүүл мэндийн сайд

Н.УДВАЛ

"ЭРҮҮЛ НАСЖИЛТ, НАСТНЫ ЭРҮҮЛ МЭНД"

ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР Нэг. Үндэслэл

Дэлхий нийт XXI зууныг "Насжилтын зуун" хэмээн нэрлэж, 2002 онд Мадрид хотноо Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагаас 156 орны Засгийн газрын тэргүүнүүд оролцсон Ерөнхий чуулганаараа насжилтын асуудлаархи олон улсын төлөвлөгөөг хэлэлцэж, Улс төрийн тунхаглалыг гарган, бүс нутаг, гишүүн орнуудад насжилтын асуудлаар өөрийн онцлог байдлыг тусгасан бодлогын баримт бичгийг боловсруулан мөрдөж ажиллахыг зөвлөсөн.

Манай улсын хувьд УИХ-ын 2004 оны 21 дүгээр тогтоолоор "Монгол улсын төрөөс хүн амын хөгжлийн талаар баримтлах бодлого"-ыг баталж, 2004-2015 он хүртэл баримтлах хүн амын хөгжлийн бодлогоо тодорхойлж, хүн амын тогтвортой өсөлтийг хангаж, хүн ардаа урт удаан, эрүүл энх, бүтээлчээр амьдрах, хөгжих таатай орчинг бүрдүүлэх зорилготойгоор хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын 1998 оны 130 дугаар тогтоолоор "Ахмад настны эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын үндэсний хөтөлбөр"-ийг 1999-2003 онд хэрэгжүүлж хөтөлбөрийн үнэлгээг хийсний үндсэн дээр Засгийн газрын 2003 оны 271 тоот тогтоолоор нэмэлт, өөрчлөлт оруулан 2004-2008 онд үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлсэн. Олон улсын насжилтын асуудлаархи тунхаглал, төлөвлөгөө (2002 он), Ахмад настны эрхийн тунхаглал (1991 он), Ази, номхон далайн бүс нутгийн Насжилтын асуудлаархи Шанхайн стратеги (2002 он) Монгол улсын хүн амын хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд урт хугацааны бодлогын чиглэлийг тодорхойлсон "Монгол Улсын хүн амын насжилтын асуудлаархи үндэсний стратеги"-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын 2009 оны 156 дугаар тогтоолоор сайшаасан нь нийгэм, эдийн засгийг хөгжүүлэх үйл явцад насжилт, насжилтыг угтах, настны аж байдал, эрүүл мэндийн чиглэлд холбогдох яам, байгууллага, салбар дундын хамтын ажиллагааны уялдаа холбоог хангах шаардлагатай байгааг тусгасан баримт бичиг болсон юм.

Тус стратеги нь хүн амыг насжилтын үйл явцад бэлтгэх, ахмад настны аж байдлыг сайжруулах талаар 2030 он хүртэл баримтлах урт хугацааны бодлогын баримт бичиг бөгөөд хүн амын насны бүтцэд гарч буй өөрчлөлт, хандлагад тулгуурлан төлөвлөлтийг ойрын ирээдүйн болон жил бүрээр боловсруулан нийгэм эдийн засгийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, холбогдох яамд, байгууллагуудын үйл ажиллагаатай уялдуулан төлөвлөх замаар хэрэгжүүлэхийг заасан. Цаашид тус стратегийн хэрэгжилтийг хангахад салбар дундын үйл ажиллагааг зохион байгуулахын тулд үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Иймд Шинэчлэлийн Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөрт туссан "Эрүүл чийрэг Монгол хүн" хөтөлбөр, "Монгол улсын хүн амын насжилтын асуудлаархи үндэсний стратеги"-ийн

хэрэгжилтийг хангах зорилгоор "Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд" үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулав.

Хоёр. Зорилго, зорилт

2.1. Зорилго:

Хүн амын эрүүл, идэвхтэй насжилтыг дэмжин, настны эрүүл мэнд, халамж, хамгаалал, нийгмийн оролцоог сайжруулан настны амьдралын чанарыг дээшлүүлэхэд оршино.

2.2. Зорилт

1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих хууль эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай орчинг бүрдүүлэх;
2. Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх;
3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх;
4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж, үйлчилгээг настны хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх.

Гурав. Баримтлах зарчим

Энэхүү хөтөлбөр нь дараах үндсэн зарчимд тулгуурлана. Үүнд:

- 3.1 Настны хэрэгцээнд тулгуурлах;
- 3.2 Настны нэр төрийг өргөх, бие даасан байдал, оролцоог хангах;
- 3.3 Салбар хоорондын хамтын ажиллагаанд тулгуурлах;
- 3.4 Эрүүл мэнд, нийгмийн чанартай тусламж, үйлчилгээг тэгш хүртээх;
- 3.5 Хот, хөдөөгийн онцлог байдлыг харгалзах;
- 3.6 Жендерийн тэгш байдлыг хангах.

Дөрөв. Хэрэгжүүлэх хугацаа

Хөтөлбөрийг 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ.

I үе шат 2014-2017 он

II үе шат 2018-2020 он

Тав. Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

Зорилт 1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих хууль эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай орчинг бүрдүүлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах шийдвэр гаргагчдын түвшинд салбар дундын оролцоог хангасан дэд зөвлөлийг Эрүүл мэндийн дэд сайдаар удирдуулан байгуулах;

1. Дэд зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг Геронтологийн үндэсний төв гүйцэтгэх;
2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх орон нутгийн дэд хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэх;
3. Эрүүл насжилт, настны эрүүл мэндтэй холбоотой хууль эрхзүйн орчны үнэлгээ хийж, зөвлөмж боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах саналыг Засгийн газрын хуралдаанд хэлэлцүүлэх;
4. Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, баг, хороо, сум, дүүргийг шалгаруулах удирдамжийг олон улсын жишиг үзүүлэлтийн дагуу боловсруулж, шалгаруулах үйл ажиллагааг зохион байгуулах;
5. Монгол хүний насжилт, настны эрүүл мэндийн талаархи эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг өргөжүүлж, мэдээллийн нэгдсэн сан бий болгох;
6. Хүн амын эрүүл насжилт, настны эрүүл мэнд, хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй төрийн, төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлийн байгууллагыг дэмжих үйл ажиллагааг зохион байгуулах.

Хүрэх үр дүн:

1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих салбар хоорондын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх эрх зүйн орчин бүрдэн, төрийн бодлого шийдвэрийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлснээр хууль эрх зүй, нийгэм, эдийн засгийн таатай орчин бүрдэнэ.
2. Нийгмийн зүгээс настанд хандах эерэг хандлага бэхжинэ.
3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралын оролцоо сайжирсан байна.
4. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих, настанд ээлтэй дүүрэг, сум, хороо, баг, аж ахуйн нэгж, байгууллага, ажлын байр, зам, талбай бий болно.
5. Хүн амыг эрүүл насжилтын талаар нотолгоонд тулгуурласан мэдээллээр хангах, судалгаа, сургалт, мэдээллийн тогтолцоо бүрдсэн байна.

Зорилт 2. Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Настанд зөв хооллолт, дасгал хөдөлгөөнөөр тогтмол хичээллэх үйл ажиллагааг дэмжих мэдээлэл, сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах;
2. Осол, гэмтлээс сэргийлэх сургалт, сурталчилгааг зорилтот бүлгэд зохион байгуулах;
3. Архи, тамхины хор уршигийн тухай, архи тамхинаас гарсан сайн туршлагын талаар сургалт, сурталчилгааг зохион байгуулах;
4. Орон нутагт настанд зориулсан явуулын сургалт, сурталчилгаа, урьдчилан сэргийлэх үзлэг зохион байгуулах;
5. Настны сэтгэцийн эрүүл мэндийн байдлыг дэмжих, олон нийт, байгууллага, хамт олонд тулгуурласан үйл ажиллагааг дэмжин өргөжүүлэх;
6. Настанд эмийн зохистой хэрэглээг төлөвшүүлэх, олон эмийн хэрэглээг бууруулах сургалт, сурталчилгааг өргөжүүлэх.

Хүрэх үр дүн:

1. Эрүүл зан үйл, амьдралын хэв маягийг хэвшүүлж, осол, гэмтэлд өртөх эрсдэлийг бууруулж, Монгол хүний эрүүл, урт наслалтыг дэмжсэнээр дундаж нас уртасна.

2. Хүн амын хорт зуршлын хэрэглээ буурна.
3. Эмийн зохистой хэрэглээний түвшин нэмэгдэнэ.

Зорилт 3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Настны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих;
2. Тэтгэвэрт гарахын өмнө болон гарсны дараах сургалтын төв, дамжаа, ангийг үүсгэн байгуулж, сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулах, сургалт зохион байгуулах;
3. Настны сайн туршлагыг судлах, дэмжих, нэвтрүүлэх;
4. Настны сайн дурын болон үүсгэл санаачлагын байгууллага, настанд үйлчлэх төв, настны хөгжлийн төв, клуб зэрэг төрөл бүрийн байгууллагуудын талаар олон улсын туршлагыг судалж, өөрийн оронд боломжит хэлбэрүүдийг нутагшуулах;
5. Настанд зориулсан асрамжийн үйлчилгээг өргөжүүлэх;
6. Хүний хөгжлийн төвүүдийг байгуулж, бүтэц, зохион байгуулалтад эрүүл насжилт, настны эрүүл мэндийг дэмжих нэгж, хэсгийг оруулах.

Хүрэх үр дүн:

1. Тэтгэвэрт гарахын өмнө болон гарсны дараа настан нь мэргэжлийн чиг хандлага бүхий төрөл бүрийн ажлын байранд ажиллах мэдлэг, чадварыг эзэмших сургалтанд хамрагдсанаар хөдөлмөр эрхлэх боломжтой болж, хөдөлмөр эрхлэлт дэмжигдэн тэдний орлого, нийгмийн оролцоо дээшилнэ.
2. Настанд чиглэсэн үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудын тоо болон настанд үзүүлэх үйлчилгээний төрөл нэмэгдэнэ.

Зорилт 4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж, үйлчилгээг настны хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн өргөжүүлэх

Хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хүрээ:

1. Улсын хэмжээнд настны эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлэх эрүүл мэндийн байгууллагуудын нэр, төрлийг өргөжүүлж, бүтэц зохион байгуулалт, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох;
2. Геронтологи, гериатрийн салбар өндөр хөгжсөн орны туршлагыг судалж, эх орондоо нутагшуулах;
3. Үндэсний түвшинд настны эрүүл мэндийн чиглэлээр лавлагаа тусламж үзүүлэх Геронтологийн үндэсний төвийн шинэ барилгыг ашиглалтад оруулж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр ханган ажиллуулах;
1. 4. Геронтологи, гериатрийн мэргэжлээр хүний нөөцийн чадавхийг дээшлүүлэх;
4. Настанд гэрээр үзүүлэх олон мэргэжлийн багийн тусламжийн хамрах хүрээг өргөжүүлэх, чанарыг сайжруулах.

Хүрэх үр дүн:

- Улсын хэмжээнд геронтологи, гериатрийн мэргэжлийн бие даасан байдал хангагдаж, геронтологи, гериатрийн салбар өндөр хөгжсөн орны туршлагаас судалж, Монгол улсдаа нутагшуулан хэрэгжүүлснээр настанд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмж сайжирч, настан тусламж, үйлчилгээг хүлээгдэл, чирэгдэлгүй хүртэнэ.
- Настанд үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний нэр төрөл нэмэгдэж, шаардлагагүй эмнэлэгт хэвтэлт цөөрч, эмнэлгийн ачаалал буурна.

Зургаа. Санхүүжилт

Улсын төсөв, Олон улсын байгууллагын хандив тусламж, Эрүүл мэндийг дэмжих сангийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ.

Долоо. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

№	Шалгуур үзүүлэлт	Өнөөгийн түвшин	2017 онд хүрэх түвшин
Зорилт 1. Хүн амын эрүүл насжилтыг дэмжих нийгэм, эдийн засгийн ээлтэй орчинг бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд			
1	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, баг, сум, дүүргийн тоо	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, баг, сум, дүүрэг байхгүй байна.	Настанд ээлтэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, хороо, баг, сум, дүүргийг бий болгосон байна.
2	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжүүд ажилтнуудынхаа эрүүл насжилтыг дэмжих үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулах	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд харилцан адилгүй байна.	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгж эрүүл насжилтыг дэмжих ажлын байрыг бий болгож, үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулдаг болно.
Зорилт 2. Настны эрүүл мэндийг дэмжих, өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зорилтын хүрээнд			
1.	Хоол тэжээлийн дуталд орох эрсдэлтэй настны хувь	31 хувь	20 хүртэл хувиар бууруулна.
	Хоол тэжээлийн дуталтай настны хувь	3.1 хувь	30 хүртэл хувиар бууруулна.
3.	Дасгал хөдөлгөөний хомсдолтой буюу жингийн илүүдэл, таргалалттай настны хувь	17.4 хувь	30 хүртэл хувиар бууруулна.
4.	Танин мэдэхүйн чадварын бууралт	Танин мэдэхүйн чадварын бууралт 16.1 хувь	Танин мэдэхүйн чадварын бууралтыг 20 хүртэл хувь багасгана
Зорилт 3. Настны хөгжил, хамгаалал, нийгмийн амьдралд оролцох оролцоог дээшлүүлэх зорилтын хүрээнд			
1_	Настны хөдөлмөр эрхлэлтийн хувь	8.3 хувь	15 хувьд хүргэх
2.	Тэтгэвэрт гарахын өмнөх, гарсны дараах сургалтын хөтөлбөр	Байхгүй	3 хөтөлбөр
3~	Тэтгэвэрт гарах настнуудад зориулсан	Байхгүй	1

сургалтын төв/Third age institute/		
Зорилт 4. Эрүүл мэндийн цогц тусламж үйлчилгээг настны хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд		
1.	Геронтологи, гериатрийн чиглэлээр мэргэшсэн мэргэжилтний тоо	<p>Мэргэшсэн гериатрийн эмч 6 ажиллаж байна.</p> <p>Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний 2-р шатлалд настны сувилахуйгаар мэргэшсэн сувилагч одоогоор байхгүй.</p> <p>Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний анхан шатлалд ажиллаж байгаа настны сувилахуйн давтан сургалтад хамрагдсан сувилагчийн хувь-0.2 хувь</p>
		<p>Мэргэшсэн гериатрийн эмчийн тоог 15-д хүргэх</p> <p>Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний 2-р шатлалд настны сувилахуйгаар мэргэшсэн ажиллавал зохих сувилагчийн тоог 50 хувьд хүргэх</p> <p>Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний анхан шатлалд ажиллаж байгаа настны сувилахуйн давтан сургалтад хамрагдсан сувилагчийн эзлэх хувийг 10 хувьд хүргэх</p>
2.	Эрүүл мэндийн байгууллага дахь Гериатрийн тусламж үзүүлэх нэгжийн тоо	1 төв 16 кабинет
		1 төв 21-ээс дээш кабинет
3.	Гэрийн тусламж авсан настны тоо	1.4 хувь
		20 хувь хүртэл нэмэгдүүлэх

-----oO-----

Хүн амын нас хүйсийн суварга, 2010-2040 он

Монгол улсын хүн амын тоо, хэтийн төлөв байдал

Улсын дүн									"2Б" хувилбар
Нас	2010			2015			2020		
	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй	Бүгд	Эрэгтэй	Эмэгтэй
Бүгд	2 739 001	1 356 157	1 382 844	2 983 508	1 471 677	1 511 831	3 216 543	1 580 245	1 636 298
0-4	291 427	147 978	143 449	317 665	161 090	156 575	312 128	158 264	153 864
5-9	218 130	111 071	107 059	290 132	147 098	143 034	316 561	160 291	156 270
10-14	239 025	121 136	117 889	217 790	110 820	106 970	289 745	146 800	142 945
15-19	265 300	134 211	131 089	238 537	120 760	117 777	217 405	110 511	106 894
20-24	310 802	156 738	154 064	264 292	133 408	130 884	237 775	120 132	117 643
25-29	267 183	133 882	133 301	308 937	155 240	153 697	262 983	132 323	130 660
30-34	238 013	118 794	119 219	264 983	132 121	132 862	306 860	153 532	153 328
35-39	214 494	106 008	108 486	235 244	116 599	118 645	262 488	130 101	132 387
40-44	186 128	91 130	94 998	210 802	103 153	107 649	231 894	113 949	117 945
45-49	161 997	78 653	83 344	181 436	87 626	93 810	206 288	99 714	106 574
50-54	123 257	58 416	64 841	155 822	74 195	81 627	175 416	83 183	92 233
55-59	72 285	33 462	38 823	116 303	53 610	62 693	147 944	68 571	79 373
60-64	49 473	22 096	27 377	66 309	29 497	36 812	107 546	47 614	59 932
65-69	38 176	17 218	20 958	43 493	18 357	25 136	58 960	24 747	34 213
70-74	29 258	13 033	16 225	31 597	13 262	18 335	36 601	14 266	22 335
75-79	18 564	7 221	11 343	22 347	9 081	13 266	24 590	9 302	15 288
80+	15 489	5 110	10 379	17 819	5 760	12 059	21 359	6 945	14 414

НЭР ТОМЪЕОНЫ ТАЙЛБАР

1. Амьдралын мөчлөг, насны ангилал

2. Настан

3. Хөгшрөх насны үе

4. Хижээл нас

5. Ахимаг нас

6. Ахмад нас

7. Өтөл нас

8. Өндөр нас

Хүн судлаачид, хүн ам зүйн судлалчид, хүн амын бүртгэл, тооллого хариуцсан ажилтнууд, нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүд, эдийн засагчид гэх мэт олон төрөл чиглэлийн ажил мэргэжлийн хүмүүс хүний амьдралыг янз бүрийн өнцгөөс нь авч үзэн, тодорхой үе шат болгон ангилсан ангилал 55 ба түүнээс дээш насны эмэгтэй, 60 ба түүнээс дээш насны эрэгтэйчүүдийг оруулан тооцно
эмэгтэй 55-84 нас, эрэгтэй 60-84 нас
эмэгтэй 45-54 нас, эрэгтэй 50-59 нас
эмэгтэй 55-64 нас, эрэгтэй 60-64 нас
65-74 нас (хүйсний ялгаагүй)
75-84 нас (хүйсний ялгаагүй)
85 түүнээс дээш нас (хүйсний ялгаагүй)

oOo -----